УДК 27-277:2-584:316.4(477)
DOI https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.2.4

Корчук Вячеслав Іванович,
кандидат наук з богослов'я, доктор богослов'я, доцент,
доцент кафедри філософії, теології та історії церкви
ПВНЗ «Український гуманітарний інститут»
orcid.org/0000-0003-3314-7335
v.korchuk@adventist

Полушкін Олександр Олександрович,
студент 2 курсу спеціальності 041 «Богослов'я»
кафедри філософії, теології та історії церкви
ПВНЗ «Український гуманітарний інститут»
orcid.org/0000-0003-4314-7568
alexandr.pol.ice.rd@gmail.com

ЕСХАТОЛОГІЧНІ УЯВЛЕННЯ АДВЕНТИСТІВ СЬОМОГО ДНЯ В УКРАЇНІ У XXI СТОЛІТТІ: АНАЛІЗ ЕМПІРИЧНИХ ДАНИХ

Статтю присвячено аналізу есхатологічних уявлень членів церкви адвентистів сьомого дня в Україні у XXI столітті на основі емпіричних даних. Основна мета дослідження – з'ясувати, чи зберігається та якою мірою трансформується очікування Другого приходу Христа в умовах сучасних глобальних подій, зокрема пандемії, соціально-політичної нестабільності, воєнних дій в Україні тощо. Об'єктом дослідження є вчення церкви адвентистів сьомого дня про Другий прихід, а предметом – рівень його очікування серед вірян у період з 2000 до 2025 року. Опитування охопило 66 респондентів, поділених на шість категорій відповідно до кількості років перебування в церкві. Методика містила анкетування з метою виявлення змін у сприйнятті знаків часу, пов'язаних із біблійними пророцтвами. Результати свідчать про наявність певного зв'язку між рівнем поінформованості про світові події (зокрема, енцикліки Laudato Si' та Dies Domini, COVID-19, війна в Україні тощо) та посиленням есхатологічних очікувань. Зокрема, 65,2 % респондентів розглядають повномасштабну війну в Україні як підтвердження наближення Другого приходу, а 44 % зазначили, що пандемія COVID-19 змінила їхнє ставлення до пророцтв. Виявлено, що особистий досвід, тривалість членства в церкві та загальна поінформованість істотно впливають на інтерпретацію подій як пророчих. Дослідження засвідчує актуальність подальшого вивчення релігійної свідомості в умовах кризи та підтверджує важливість глибшого аналізу впливу соціокультурного контексту на духовні очікування вірян. На основі зібраних статистичних даних можна зробити висновок, що церква адвентистів сьомого дня в Україні послідовно зберігає віру в Другий прихід Христа відповідно до свого вчення, проте глобальні соціальні, економічні та політичні події впливають на інтенсивність цього очікування. Рівень сприйняття таких подій варіюється залежно від тривалості перебування в церкві, проте загальна тенденція свідчить про зростання надії на близьке виконання біблійних пророцтв серед більшості вірян незалежно від їхнього досвіду.

Ключові слова: есхатологія, Другий прихід Христа, адвентисти сьомого дня, релігійна свідомість, анкетне опитування.

Korchuk Vyacheslav,
Candidate of Science in Theology, Doctor of Theology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy,
Theology and Church History
Ukrainian Institute of Arts and Sciences
orcid.org/0000-0003-3314-7335
v.korchuk@adventist

Polushkin Oleksandr,
2nd year Student of specialty 041 "Theology"
at the Department of Philosophy, Theology and Church History
Ukrainian Institute of Arts and Sciences
orcid.org/0000-0003-4314-7568
alexandr.pol.ice.rd@gmail.com

ESCHATOLOGICAL BELIEFS OF SEVENTH-DAY ADVENTISTS IN UKRAINE IN THE 21ST CENTURY: AN ANALYSIS OF EMPIRICAL DATA

This article presents an analysis of the eschatological beliefs held by members of the Seventh-day Adventist Church in Ukraine in the 21st century, based on empirical data. The primary aim of the study is to examine whether and how the expectation of the Second Coming of Christ is maintained or transformed in the context of contemporary global events, particularly the COVID-19 pandemic, socio-political instability, and the war in Ukraine. The object of the study is the Seventh-day Adventist Church's doctrine of the Second Coming, while the subject is the level of expectation among church members from 2000 to 2025. A total of 66 respondents participated in the survey, grouped into six categories according to their length of church membership. The methodology involved a questionnaire designed to identify shifts in the perception of "signs of the times" related to biblical prophecies. The findings reveal a correlation between awareness of global developments (e.g., the encyclicals Laudato Si' and Dies Domini, COVID-19, and the war in Ukraine) and an increased intensity of eschatological expectation. Specifically, 65.2 % of respondents view the full-scale war in Ukraine as evidence of the nearness of the Second Coming, while 44 % reported that the pandemic altered their understanding of biblical prophecy. The study found that personal experience, duration of church membership, and general awareness significantly influence the interpretation of world events as prophetic signs. The research highlights the relevance of further exploration of religious consciousness in times of crisis and underscores the importance of understanding the socio-cultural factors that shape spiritual expectations. Based on the statistical data collected, it can be concluded that the Seventh-day Adventist Church in Ukraine consistently upholds its doctrinal belief in the Second Coming of Christ. However, global socio-economic and political developments do affect the intensity of this expectation. Perceptions of these events vary depending on the individual's time within the church, yet the overall trend shows a growing hope among believers for the imminent fulfillment of biblical prophecies.

Key words: eschatology, Second Coming of Christ, Seventh-day Adventists, religious consciousness, questionnaire survey.

Актуальність дослідження. Учення церкви Адвентистів сьомого дня про Другий прихід Христа залишається не лише наріжним каменем її доктрини, а й важливою темою, джерелом надії та ідентичності для її членів у XXI столітті. Рівень очікування Другого приходу Христа членами Церкви адвентистів сьомого дня в період з 2000 до 2025 року мав неодноманітний характер. У зв'язку з останніми глобальними (політичними, економічними, соціальними, природніми) подіями, які вказують на виконання біблійних пророцтв про останній час, могли відбутися зміни рівня очікування Другого приходу Христа членами церкви адвентистів сьомого дня. Тому дослідження рівня очікування членами церкви адвентистів сьомого дня Другого приходу Христа в Україні в контексті війни та останніх глобальних подій у світі, а також особисте ставлення до ролі церкви в цьому очікуванні, позиція та залученість опитуваних є актуальною і потрібною темою у сфері життя та служіння церкви адвентистів сьомого дня.

Мета статті – дослідити, чи очікує церква адвентистів сьомого дня в Україні Другий прихід Христа в контексті війни та останніх глобальних подій у світі, визначити особисте ставлення до ролі церкви в цьому очікуванні, позицію та залученість опитуваних.

Об'єкт дослідження. Вчення церкви адвентистів сьомого дня про Другий прихід Христа.

Предмет дослідження. Рівень очікування Другого приходу Христа членами церкви адвентистів сьомого дня в період з 2000 по 2025 рр. Зміни рівня очікувань у зв'язку з останніми глобальними(політичними, економічними, соціальними, природніми) подіями, які можуть вказувати на сповнення біблійних пророцтв про останній час.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі завдання:

1. Схарактеризувати вчення церкви адвентистів сьомого дня про Другий прихід Христа.

2. Визначити ключові події останнього часу, які стосуються Другого приходу Христа.

3. Визначити рівень очікувань членів Церкви адвентистів сьомого дня за період з 2000 до 2025 року з урахуванням економічних, соціальних, природних та політичних факторів, що могли вплинути на ці зміни.

Основні результати дослідження. Учення про Другий прихід Христа є есхатологічною доктриною церкви адвентистів сьомого дня (далі – АСД), згідно з якою Ісус Христос особисто, видно, і славетно повернеться на землю наприкінці історії людства, щоб звершити суд і встановити Боже Царство. Цей прихід буде не потаємним, духовним, чи символічним, а реальним, оскільки учні та апостоли, які бачили вознесіння Ісуса Христа, отримали обітницю, що «…Цей Ісус, Який вознісся від вас на небо, прийде так само, як оце ви бачили, коли Він надходив на небо!» (Дії 1:11) (Дедерен та ін., 2010, с. 640; Discover the Truth, n.d.).

Ця доктрина є також одною з головних тем, яка проходить крізь усю Біблію, починаючи від першої книги Буття, закінчуючи останньою – книгою Об'явлення. Згідно з 25 доктриною церкви АСД Другий прихід Христа буде «буквальним, видимим, всесвітнім і славним завершенням земної історії». Це не просто надія для вірян, це переконання, яке ґрунтується на численних біблійних пророцтвах та обітницях, зокрема в книгах, які містять есхатологічні пророцтва, як-от книга Даниїла та Об'явлення, а також у словах самого Ісуса Христа (Дедерен та ін., 2010, с. 640–642; Discover the Truth, n.d.; Вчення про церкву, б.д.).

Ця подія має стати днем радості для вірного залишку, а для нечестивих людей, які не обрали Христа своїм Спасителем – днем смутку. Ісус передбачив та попередив про Свій скорий прихід. Про це свідчить низка текстів (Ів. 14:1–4, Мт. 24:29–31, Лк. 21:27). Хоча дата приходу Христа невідома, оскільки він особисто говорить про це (Мт. 24:36), проте він вказує на знамення часу(Мт. 24:3–33), які слугують пересторогою для вірних (В начале было Слово, 1993, с. 336; Дедерен та ін., 2010, с. 640–642).

Церква АСД підкреслює, що саме надія на Другий прихід є основою для формування місійного бачення, служіння, духовної підготовки та способу життя вірян і сприяє не лише особистому спасінню, а й активному служінню та підтримки інших у світлі очікування Христа (Дедерен та ін., 2010, с. 643; Discover the Truth, n.d.).

Це вчення було переосмислене й зміцнене адвентистською спільнотою після подій Великого розчарування 1844 року, коли хибне трактування пророцтв спонукало до глибшого вивчення Біблії та стало ключовим стрижнем ідентичності церкви АСД (Discover the Truth, n.d.).

Ключовими подіями останнього часу є знамення часу та виконання Біблійних пророцтв стосовно Другого приходу Христа. Знамення подій останнього часу стосуються різних сфер людського існування. Біблійні пророчі книги, зокрема Матвія 24, Об'явлення 6 і 13 розділи, а також книги пророка Даниїла, описують низку знамен, що свідчитимуть про завершення історії цього світу (Discover the Truth, n.d.). Адвентистські дослідники на основі Писання виокремлюють основні групи знамень:

1. Знамення у світі природи: Перед описаними Ісусом знаменами у світі природи є землетруси, моровиці, голод, затемнення небесних світил і падіння зірок (Мт. 24:7; Об. 6:12–13). Історичні події, що відбулися в 1755, 1780 та 1833 роках, інтерпретуються як буквальне виконання цих пророцтв (Дедерен та ін., 2010, с. 648–649). Ці події стали пробуджувальним сигналом для дослідників Біблії в XVIII–XIX ст., які побачили в них провісників близького кінця.

2. Знамення в моральному світі: Ісус передбачив моральний занепад людства і через Апостола Павла описав більш детально, що саме Він має на увазі: «Бо люди будуть самолюбні, грошолюбні, горді…» (2 Тим. 3:1–5). Зростання злочинності, сексуальна революція, що призводить до збільшення кількості хвороб, війни, голод також є частиною знамень останнього часу (Дедерен та ін., 2010, с. 649; В начале было Слово, 1993, с. 348).

3. Знамення в релігійному світі: проповідь Євангелія по всьому світу (Мт. 24:14), активність залишку Божого народу з вісткою трьох ангелів (Об. 14:6–12), пробудження в різних конфесіях і повернення до біблійної істини – усе це є релігійними знаменнями наближення завершення історії. Адвентистський рух

розглядається як результат виконання цих пророцтв, зокрема в контексті Великого розчарування 1844 року та розвитку есхатологічного богослов'я. Водночас відбувається духовний занепад, утиски релігійної свободи, а також відновлення політично-релігійної системи папства (Дедерен та ін., 2010, с. 649; В начале было Слово, 1993, с. 346–348).

4. Хибні знамення: Об'явлення 13 та 16 розділи, описують чудеса, які чинитимуться не Божою силою, а демонами, що видають себе за ангелів світла (2 Кор. 11:14; Об. 16:14). Сам Ісус попередив про прихід хибних пророків та лжемесій та застеріг своїх послідовників зважати на це, як на ознаку часу (Дедерен та ін., 2010, с. 649; Вчення про останні події, б.д.).

У третьому етапі дослідження була поставлена мета – визначити очікування членів церкви АСД за певний проміжок часу на території України та дослідити, чи відбулися зміни рівня очікувань взагалі.

Проведено опитування серед членів церкви АСД різних вікових категорій. Основною групою для дослідження була вікова категорія, яка перебуває в церкві АСД найдовше, оскільки опитування триває декілька десятиліть. Але інші вікові групи також ураховувалися та показали, як відносно нові члени церкви ставляться до подій останнього часу порівняно із членами церкви, які перебувають у церкві довше.

Для проведення опитування обрано низку глобальних подій у політичному, економічному та соціальних аспектах історії починаючи з 1998 року до сьогодення: Події для опитування: Апостольський лист Dies Domini (1998), синдром Y2K (2000), фінансова криза 2008–2010 років, прогнози кінця світу у 2012 році, Революція гідності (2013–2014), початок війни на Донбасі (2014), енцикліка Laudato Si (2015), пандемія COVID-19 (2019–2021), повномасштабне вторгнення Росії в Україну (2022), можливі перемовини Трампа і Зеленського (2025). 1998 рік було обрано як передумови, які могли слугувати змінам рівня очікувань.

Виокремлено шість категорій респондентів, критерієм поділу слугувала кількість років перебування в Церкві адвентистів сьомого дня. Усього в опитуванні взяли участь 66 осіб. Розподіл учасників за категоріями має такий вигляд:

- менш ніж 5 років (1,5 %);
- 5 років (4,5 %);
- 10 років (9,1 %);
- 15 років (21,2 %);
- 20 років (12,1 %);
- понад 20 років (51,5 %).

Для кожної з категорій проаналізовано відповіді на всі запитання з метою виявлення відмінностей у сприйнятті подій, що стосуються очікування Другого приходу Христа.

За результатами проведеного опитування можна зробити такі висновки:

- близько половини (47 % та 51 %) опитуваних не чули про лист Dies Domini (1998) та енцикліку Laudato Si (2015). Мінімум 35 % опитуваних уважають, що ці події наближають виконання пророцтв;
- понад половина респондентів не пов'язувала такі події, як комп'ютерний збій Y2K (2000), фінансова криза 2008–2010 років, прогнози кінця світу у 2012 році, Революція гідності (2013–2014), а також початок війни на Донбасі (2014), із пророчими подіями або ознаками часу. 30 % були просто зацікавлені цими подіями, чи занепокоєні, але не змінили власної думки;
- близько 44 % опитуваних змінили свою думку з настанням COVID-19 та обрали відповідь: «Так я зрозумів(-ла), що пророцтва виконаються в найближчі роки»;
- 65,2 % респондентів уважають повномасштабну війну росії проти України початком виконання пророцтв про Другий прихід Христа;
- близько 40 % відсотків уважають вплив США на перебіг подій важливим у контексті перемовин України та США.

На основі опитування можна побачити зміни рівня очікування, для цього взято кожне питання по глобальній події та обрано відповідь: «Так, я зрозумів(-ла), що пророцтва» або «значно посилило очікування та поширення пророцтв», тобто варіації відповіді, яка означає, що людина змінила своє ставлення до останніх подій у бік скорого виконання.

Також ми можемо зауважити, що в моменти виходу апостольського листа та Енцикліки Папи Римського відчувався неоднозначний підвищений рівень очікувань серед членів церкви. Хоча не всі з них уважали, що саме ці події наближають останній час, але більшість із них вважала ці події знаковими та відчували певне занепокоєння.

Щоб зробити дані більш наочними, на основі опитування створено інфографіку, яка візуально демонструє зміни рівня очікувань:

На цій інфографіці зображено криву, яка показує зміну відсотка рівня очікувань. За рівень очікувань обрано варіант відповідей, які в суті мають значення: пророцтва виконаються найближчими роками. Ми бачимо, що крива на графіку зростає, про це також свідчать статистичні дані. Для порівняння, переглянемо інші варіанти відповідей у вигляді інфографіки, які також виражають рівень очікувань:

Рис. 1. Рівень очікування Другого приходу Христа серед вірян

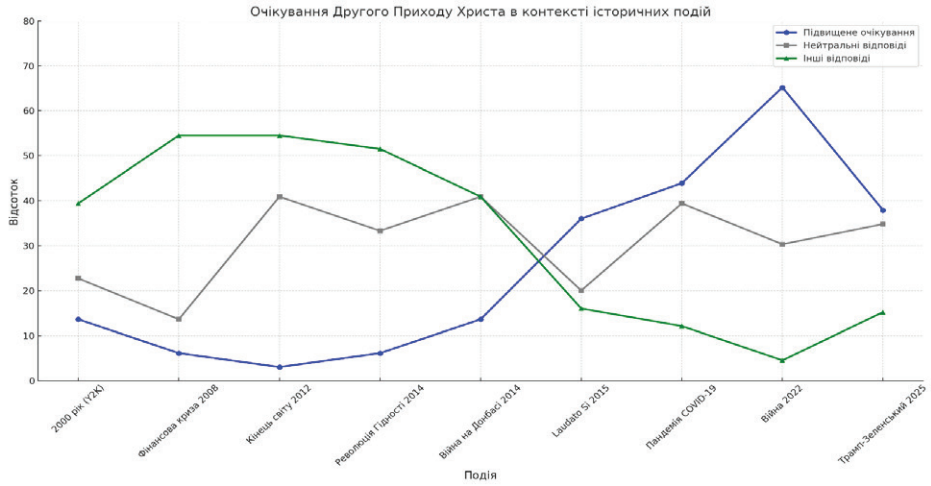

Рис. 2. Очікування Другого приходу Христа в контексті історичних подій

– синя лінія – підвищене очікування Другого приходу;

– сіра лінія – нейтральні відповіді (по типу «не думав(-ла)», «важко сказати»);

– зелена лінія – інші варіанти, що виражають сумніви або обережне ставлення.

Згідно із цією інфографікою, ми можемо побачити, що у відсотковому значенні кількість відповідей, які означають сумніви чи обережне ставлення, зменшилася. Порівнявши початковий рівень очікування та кінцевий, ми можемо бачити, що він виріс на 40 % відсотків.

Висновки. На основі отриманих статистичних даних можемо зробити висновок: церква адвентистів сьомого дня на території України завжди очікувала Другий прихід Христа, згідно з віровченням та доктринами, але різноманітні глобальні події соціального, економічного та політичного характерів все ж таки впливали на рівень очікування церкви та кожної людини особисто залежно від кількості років

перебування в церкві. Молоді члени церкви по-іншому ставляться до подій, які відбувалися та відбуваються протягом останніх двох десятиліть, але тенденція така, що незалежно від часу перебування в церкві більшість членів усе ж таки вважає знаковими події, у час яких ми живемо, та з новою надією очікує скоре повернення Ісуса Христа, оскільки знамення часу виконувалися протягом минулих століть, виконуються зараз та виконаються в найближчому майбутньому.

Список використаних джерел:

Discover the Truth About the Second Coming. (n.d.). *Official website of the Seventh-day Adventist Church.* URL: https://www.adventist.org/second-coming/.

На початку було Слово... (2024). Київ: Джерело життя.

Вчення про останні події. (б. д.). *Церква Адвентистів сьомого дня в Україні.* URL: https://adventist.ua/doctrines/last-things/.

Вчення про церкву. (б. д.). *Західно-Українська місія Церкви АСД*. URL: https://westadvent.org.ua/basics_of_faith/doctrine_church/.

Дедерен, Р., Вихмейстер, Н., Рейд, Дж., & Холбрук, Ф. (Ред.). (2010). *Настільна книга по теології. Біблійний коментар АСД.* Т. 12. Заокский: Джерело життя.

Клинг-Бейла, Г. (2021). *Двадцять вісім граней віри* (Н. Чумпалова, Пер.). Заокский: Джерело життя.

References:

Discover the Truth About the Second Coming. (n.d.). *Official website of the Seventh-day Adventist Church.* Retrieved from: https://www.adventist.org/second-coming/.

V nachale bыlo Slovo... [In the beginning was the Word...] (1993). Zaokskyi: Dzherelo zhyttia [in Ukrainian].

Vchennia pro ostanni podii [Chernya about the remaining steps]. (n. d.). *Tserkva Adventystiv somoho dnia v Ukraini – Seventh-day Adventist Church in Ukraine*. Retrieved from: https://adventist.ua/doctrines/last-things/[in Ukrainian].

Vchennia pro tserkvu. (n. d.). *Zakhidno-Ukrainska misiia Tserkvy ASD – Western Ukrainian Mission of the SDA Church*. Retrieved from https://westadvent.org.ua/basics_of_faith/doctrine_church/ [in Ukrainian].

Dederen, R., Vykhmeister, N., Reid, Dzh., & Kholbruk, F. (Eds.). (2010). *Nastolnaia knyha po teolohyy. Bybleiskyi kommentaryi ASD [Handbook of Theology. SDA Bible Commentary].* Vol. 12. Zaokskyi: Dzherelo zhyttia [in Ukrainian].

Klynh-Beila, H. (2021). *Dvadtsat vosem hranei veru [Twenty-eight Facets of Faith]* (N. Chumpalova, Per.). Zaokskyi: Dzherelo zhyttia [in Ukrainian].